

Pointeri

6 noiembrie 2003

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 7

Marius Minea

În limbajul C, orice variabilă are o **adresă**: o valoare numerică; indică locul din memorie unde e memorată valoarea variabilei

Operatorul prefix & dă adresa operandului: `&x` e adresa variabilei `x`
Operandul: orice poate folosit pe partea stângă a unei atribuirii (variabilă, element de tablou, funcție; NU pentru expresii oarecare)

O adresă poate fi tipărită (în hexazecimal) cu formatul `%p` în `printf`

```
#include <stdio.h>
double d; int a[10]; /* variabile globale */
int main(void)
{
    int k; /* variabilă locală */
    printf("Adresa lui d: %p\n", &d); /* de ex. 0x80496c0 */
    printf("Adresa lui a[0]: %p\n", &a[0]); /* 0x80496e0 */
    printf("Adresa lui a[5]: %p\n", &a[5]); /* 0x80496f4 */
    printf("Adresa lui k: %p\n", &k); /* 0xbffff8e4 */
} /* Obs &a[5] - &a[0] == 5 * sizeof(int) (poziții consecutive) */
```

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 7

Marius Minea

Pointeri

Tipuri pointer. Declarație. Indirectare

3

Orice expresie în C are un tip \Rightarrow la fel și expresiile adresă.

OBS: Dacă variabila `x` are tipul `tip`, `&x` are tipul `tip *`
`int x;` \Rightarrow `&x` are tipul `int *`, adică pointer la `int` (adresă de `int`)
`char c;` \Rightarrow `&c` are tipul `char *`, (pointer la `char`, adresă de `char`)
 \Rightarrow există tipuri de adresă diferite pentru fiecare tip de date
 \Rightarrow putem **declara** variabile de aceste tipuri (pointeri):

`tip * nume_var;` `nume_var` e pointer la (adresă pt.) o valoare de `tip`
pointer = o variabilă care conține **adresa** altei variabile

Operatorul prefix * dă obiectul `*p` de la adresa dată de operandul `p`
 Operand: pointer. Rezultat: **referință** la obiectul indicat de pointer
 \Rightarrow operator de **indirectare** (dereferențiere, referire indirectă prin adresă)

OBS: Dacă pointerul `p` are tipul `tip *`, `*p` are tipul `tip`

Sintaxa declarației (aceeași dar citită în două feluri) sugerează folosirea:

```
char* p; p e o variabilă de tipul char * (adresă de char)
char *p; *p (obiectul de la adresa p) are tipul char
```

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 7

Marius Minea

Pointeri

Operatorii de adresă și dereferențiere

4

Pointerii au adrese, ca orice variabile:

	Variabilă	Valoare	Adresă
pt. <code>int *p;</code> adresa <code>&p</code> are tipul <code>int **</code>			
<code>int ** pp = &p;</code> \Rightarrow <code>pp</code> are tipul <code>int **</code> ,	<code>int x=5;</code>	5	0x408
adică adresa unei adrese de <code>int</code>		...	
dar putem citi <code>int* *pp</code> sau <code>int ***pp</code>	<code>int *p=&x;</code>	0x408	0x51C
deci <code>*pp</code> are tipul <code>int *</code> (adresă de <code>int</code>)		...	
și <code>***pp</code> are tipul <code>int</code> (val. de la adr. <code>*pp</code>)	<code>int **pp=&p;</code>	0x51C	0x9D0

Înainte de folosire, un pointer trebuie **inițializat**, de ex. cu adresa unei variabile de tipul potrivit: `int x, *p, **pp; p = &x; pp = &p;`

O **referință** `*p` poate fi folosită **la stânga sau la dreapta unei atribuirii** (În cazul de mai sus, `*p` se folosește absolut la fel (sinonim) cu `x`)
`int x, y, z, *p; p = &x; z = *p; /* z = x */ *p = y; /* x = y */`

OBS: Operatorii adresă `&` și de indirectare `*` sunt **unul inversul celuilalt**:
`&x` este chiar `x`, pentru orice obiect (variabilă) `x`
`&*p` are valoarea `p`, pentru orice variabilă pointer `p`
 (dar `p` e o **variabilă** și poate fi atribuită; `&*p` e o **expresie** și nu poate)

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 7

Marius Minea

Pointeri

Eroarea cea mai frecventă: absența inițializării

5

Utilizarea **oricărei** variabile neinițializate e o eroare logică în program!
`{ int x; printf("%d", x); } /* cât e x ?? valoare la întâmplare! */`

Pointerii trebuie inițializați, ca orice variabile!

- cu adresa unei variabile (sau cu alt pointer inițializat deja)
- cu o adresă de memorie alocată dinamic (vom discuta ulterior)

EROARE: `tip *p;` `*p = valoare;` `p` este **neinițializat!!** (eventual nul)
 \Rightarrow valoarea va fi scrisă la o adresă de memorie necunoscută (evtl. nulă)
 \Rightarrow coruperea memoriei, rezultate eronate sau imprevizibile, terminarea forțată a programului (sub sisteme de operare cu memorie protejată)

NULL definit în `stddef.h` ca `(void *)0`: nu e o adresă validă
 \Rightarrow folosit (la inițializări, sau returnat) ca valoare de pointer invalid

OBS: pointerii au valori numerice, dar nu sunt același lucru ca întregii.
 \Rightarrow Nu converțiți între pointer și `int` (e dependent de implementare).

OBS: Un prim test al corectitudinii programului: **verificarea de tipuri**
 Verificați că expresiile au tipuri corespunzătoare (ex. la atribuire)
 \Rightarrow valabil și pentru pointeri (nu confundăți `p` cu `*p`, etc.)

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 7

Marius Minea

Pointeri

Pointeri ca argumente/rezultate de funcții

6

Permit **modificarea valorii unei variabile** prin transmiterea adresei ei
 – o variabilă se poate modifica prin indirectarea unui pointer către ea
 – nu se modifică **adresa** (transmisă tot prin valoare) ci **conținutul** ei

```
void swap (int *pa, int *pb) /* schimbă val. de la adr. pa și pb */
{
```

```
    int tmp; /* variabilă auxiliară necesară pentru interschimbare */
    tmp = *pa; *pa = *pb; *pb = tmp; /* trei atribuirii de întregi */
} /* în funcție s-a lucrat cu conținutul de la adresele pa și pb */
```

EX.: `int x = 3, y = 5; swap(&x, &y); /* acum x = 5 și y = 3 */`

OBS: Nu se poate obține efectul cu `void swap(int m, int n);`
 (ar schimba valorile transmise în corpul funcției, fără efect în afară)

Folosire: când limbajul nu permite transmiterea prin valoare (**tablouri**) sau ar fi ineficientă (structuri mari) \Rightarrow transmitem **adresa** variabilei

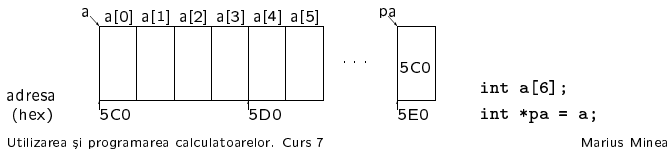
Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 7

Marius Minea

În limbajul C noțiunile de *pointer* și *nume de tablou* sunt asemănătoare. Declararea unui tablou alocă un bloc de memorie pt. elementele sale
 ⇒ *numele tabloului e adresă* blocului respectiv (= a primului element)
 ⇒ pentru tabloul `tip a[LEN]`; numele `a` e o *constantă* de tipul `tip * &a[0]` e echivalent cu `a` (adresa tabloului e adresa primului element)
`a[0]` e echivalent cu `*a` (obiectul de la adresa `a` e primul element)

Dacă declarăm `tip *pa`; putem atribui `pa = a`;

Diferența: adresa `a` e o *constantă* (tabloul e alocat la o adresă fixă)
 ⇒ nu putem atribui `a = adresă`, dar putem atribui `pa = adresă`
`pa` e o *variabilă* ⇒ ocupă spațiu de memorie și are o adresă &pa

În declarații de funcții, se pot folosi oricare din variante:

`size_t strlen(char s[]);` sau `size_t strlen(char *s);`

(de fapt, compilatorul convertește prima variantă în a doua)

`size_t`: tip pt. dimensiuni pozitive din `stddef.h` (ca și `unsigned` sau `unsigned long`)

⇒ nu se transmit tablouri (bloc de memorie) la funcții, ci adresele lor

Fie `char t[21]`; Compilatorul consideră `&t` ca fiind `t`

⇒ s-ar putea scrie și `scanf("%20s", &t)` în loc de `scanf("%20s", t)`

se recomandă totuși prima variantă, pentru uniformitate cu cazul:

`char *p; p = s; scanf("%20s", p) /* aici e incorect &p ! */`

Diferență între tablouri și pointeri:

`sizeof t == 21*(sizeof char)` diferit de `sizeof p == sizeof(char *)`

Atenție! Verificați corespondența tipurilor în expresii.

Ex. `char m[5][80]`; `char *p`; `p` și `m` nu au același tip, dar `p` și `m[2]` au !

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 7

Marius Minea

O variabilă `v` de un anumit tip ocupă `sizeof(tip)` octeți
 ⇒ `&v + 1` reprezintă adresa la care s-ar putea memora următoarea variabilă de același tip (adresa cu `sizeof(tip)` mai mare decât `&v`).

1. **Adunarea** unui întreg la un pointer: poate fi parcurs un tablou `a + i` e echivalent cu `&a[i]` iar `*(a + i)` e echivalent cu `a[i]`
`char *endptr(char *s) { /* returnează pointer la sfârșitul lui s */
 char *p = s; /* sau: char *p; p = s; */
 while (*p) p++; /* adică la poziția marcată cu '\0' */
 return p;
}`

2. **Diferența**: doar între doi pointeri *de același tip* `tip *p, *q`;
 = numărul (trunchiat) de obiecte de `tip` care încap între cele 2 adrese
 - diferența numerică în octeți: se convertește ambii pointeri la `char *`
`p - q == ((char *)p - (char *)q) / sizeof(tip)`

Nu sunt definite nici un fel de alte operații aritmetice pentru pointeri !
 Se pot însă efectua operații logice de comparație (`==`, `!=`, `<`, etc.)

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 7

Marius Minea

```
size_t strlen(const char *s) { /* lungimea șirului s */
  char *p = s;
  while (*p) p++; /* până întâlnește '\0' */
  return p - s; /* '\0' nu e numărat */
}
char *strcpy(char *dest, const char *src) { /* dest <- src */
  char *p = dest;
  while (*p++ = *src++); /* copiază până întâlnește '\0' */
  return dest; /* returnează dest prin convenție */
}
char *strcat(char *dest, const char *src) /* concat. src la dest */
{
  return strcpy(dest + strlen(dest), src);
}
int strcmp(const char *s1, const char *s2) { /* compară */
  while (*s1 == *s2 && *s1) { s1++; s2++; } /* egale dar nu '\0' */
  return *s1 - *s2; /* < 0 pt. s1<s2, > 0 pt. s1>s2, 0 pt. egal */
}
```

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 7

Marius Minea

```
char *strncpy(char *dest, const char *src, size_t n) {
  char *p = dest; /* copiază cel mult n caractere */
  while (n-- && *p++ = *src++);
  return dest;
}
int strncmp(const char *s1, const char *s2, size_t n) {
  if (n == 0) return 0; /* compară pe lungime cel mult n */
  while (--n && *s1 == *s2 && *s1) { s1++; s2++; }
  return *s1 - *s2; /* < 0 pt. s1<s2, > 0 pt. s1>s2, 0 pt. egal */
}
char *strchr(const char *s, int c) { /* caută primul c în s */
  do if (*s == c) return s; while (*s++);
  return NULL; /* dacă nu a fost găsit */
}
void *memset(void *s, int c, size_t n); /* setează n octeți cu c */
void *memcpy(void *dest, const void *src, size_t n);
void *memmove(void *dest, const void *src, size_t n);
/* copiază n octeți; ultima variantă și pentru zone suprapuse */
```

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 7

Marius Minea

Fie declarația `tip a[DIM1][DIM2]`; Elementul `a[i][j]` este al `j`-lea element din tabloul de `DIM2` elemente `a[i]` și are adresa
`&a[i][j] == (tip *) (a + i) + j == (tip *) a + DIM2*i + j`

⇒ pentru compilarea expresiei `a[i][j]` e necesară cunoașterea lui `DIM2`
 ⇒ în declarația unei funcții cu parametri tablou trebuie precizate toate dimensiunile în afară de prima (irelevantă): `void f(int m[][5]);`

Pointeri și șiruri

Declarațiile `char s[] = "sir"`; și `char *s = "sir"`; sunt diferite!

- prima rezervă spațiu doar pt. șirul "sir", iar adresa `s` e o constantă
 - a doua rezervă spațiu și pentru pointerul `s`, care poate fi reatribuit

`char s[12][4]={"ian",...,"dec"};` și `char *s[12]={"ian",...,"dec"};`
 primul e un tablou 2-D de caractere, al doilea e un tablou de pointeri

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 7

Marius Minea

Limbajul C permite accesul la parametrii argumentele) cu care programul e rulat din linia de comandă (ex. opțiuni, nume de fișiere). De asemenea, permite returnarea de program a unui cod întreg (folosit uzual pentru a semnala succes sau o condiție de eroare)

```
#include <stdio.h>
int main(int argc, char *argv[]) {
    int i;

    printf("Numele programului: %s\n", argv[0]);
    if (argc == 1) printf("Program apelat fără parametri\n");
    else for (i = 1; i < argc; i++)
        printf("Parametrul %d: %s\n", i, argv[i]);
    return 0; /* codul returnat de program */
}
```

– argv[0] e numele programului, deci întotdeauna argc >= 1
– argv[1], etc.: parametrii, așa cum au fost separați de spații

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 7

Marius Minea

Adresa unei funcții se poate obține, memora, și utiliza pentru a o apela. pentru o funcție `tip_rez fct (tip1, ..., tipn)`;
adresa are tipul `tip_rez (*pfct) (tip1, ..., tipn)`;
se poate atribui `pfct = fct;` (numele funcției reprezintă adresa ei)

Atenție la sintaxă:

```
int *fct(void); declară o funcție ce returnează pointer la întreg
int (*fct)(void); declară un pointer la o funcție ce returnează întreg
```

Exemplu de utilizare: parametrizarea unei alte funcții

Algoritmul *quicksort*, declarat (în `stdio.h`) ca funcție cu parametrii:

- adresa tabloului de sortat, numărul și dimensiunea elementelor
- adresa funcției care compară 2 elemente (returnează <, = sau > 0)

efectuarea comparării depinde de tip: întreg, șir, definit de utilizator
void qsort(void *base, size_t num, size_t size, int (*compar)(void *, void *));
– folosește argumente void * fiind compatibile cu pointeri la orice tip

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 7

Marius Minea

– pentru tabele de rutine, apelate în funcție de un indice
– exemplu: meniu cu apelare de funcții în funcție de tasta apăsată

```
void help(void); void menu(void); /*...*/ void quit(void);
void (*funtab)[10](void) = { help, menu, ..., quit };

void do_cmd(void)
{
    int k = getchar() - '0';
    if (k >= 0 && k <= 9) funtab[k]();
}
```

Sintaxa pointerilor de funcții e complicată ⇒ e util să declarăm un tip:
typedef void (*funptr)(void); /* pointer la funcție void */
funptr funtab[10]; /* tabloul de pointeri de funcție */

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 7

Marius Minea

Până acum am atribuit la pointeri doar adrese de variabile *existente* și am declarat *static* doar variabile de dimensiuni cunoscute la compilare. Discutăm: funcții de gestiune *dinamică* a memoriei (`stdlib.h`): alocarea memoriei după necesități stabilite la *rularea* programului

```
void *malloc(size_t size); /* alocă size octeți */
void *calloc(size_t num, size_t size); /* num*size oct. init. 0 */
/* m/calloc returnează NULL la eroare (ex. mem. insuficientă) */
void *realloc(void *ptr, size_t size); /* modifică dimensiunea,
    poate muta blocul, dar păstrează conținutul memoriei */
void free(void *ptr); /* eliberează mem. alocată cu c/malloc */
```

```
int i, n, *t;
printf("Nr. de elemente ?"); scanf("%d", &n);
if ((t = malloc(n * sizeof(int))) != NULL)
    for (i = 0; i < n; i++) scanf("%d", &t[i]);
```

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 7

Marius Minea

Să se citească un șir de numere, terminat cu zero și să se sorteze.

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
#define NUM 100 /* alocăm pt. 100 de numere odată */
typedef int (*cmpptr)(const void *, const void *);
int cmp(int *p, int *q) { return *p - *q; } /* pt. sortare */
void main(void) {
    int i = 0, n = 0, *t = NULL; /* contor, total, tablou */
    do { /* alocă câte NUM întregi, inițial și când e nevoie */
        if (i == n) { n += NUM; t = realloc(t, n*sizeof(int)); }
        scanf("%d", &t[i]); /* realloc(NULL,sz) e ca și malloc(sz) */
    } while (t[i++]);
    qsort(t, i, sizeof(int), (cmpptr)cmp); /* sortează */
    for (n = 0; n < i; n++) printf("%d ", t[n]);
    free(t);
}
```

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 7

Marius Minea